

Inserati se sprejemajo in veljajo tristoletna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, ne frankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opraviščno administracijo in ekspedicijo na Starem trgu h. št. 16.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je na stolnem trgu hiš. št. 284.

Izhaja potrikrat na teden in sicer v torek, četrtek in soboto.

Govor poslanca Greuterja

pri razgovoru o državnem proračunu.

(Konec.)

Gospoda moja! Gospod denarni minister je v svojem govoru žalostno stanje naših sedanjih denarnih zadev tudi zadnji krizi pripisoval. No, tudi s to žalostno dogodbo na denarnem polju se je mnogotero slepilo.

To žalostno dogodbo so pripisovali vplivu vremenske sile, odtoku in pritoku, da bi s tem ljudstvo sleparili; kajti za vremensko nezgodo nima niti ministerstvo, niti državno zastopstvo najmanjše odgovornosti. S temi besedami pa, gospoda moja, so razkrili tisti temni zadnji kot, v katerem so nenravne sile, pokončavši vsako pravo ljudsko moralo, skušale ljudstvo molziti.

Ne vremenska sila, marveč grozna zloraba odgovornosti polne npravne moči je bila vzrok temu; če bi se le kdaj vtegnilo kaki državi posrečiti, da bi se tej „auri sacra fames“ tej strastni poželjivosti denarja ne le časnikarstvo, temveč tudi politična sredstva moči v roke dala, bo prvo, kar bo storila, to, da bo podrla vse one graje, ktere je takemu početju stavila npravna preteklost in kazenska postava, pod novodobnim praporom svobode, obrtniške in oderuške, bo trdosrčno naskakala tudi družbinsko borišče brez ozira do — ob desni in levi vničenih bitij, brez ozira na to, da pogine ves srednji stan.

Da, gospoda moja, pri nas v Avstriji smo že tako daleč, da bi socialna pošast, kakorčnih je bila nedavno ena po porotni sodbi obsojena, da bi celó taka socialna pošast po naših postavah še za poštenjaka veljati morala, kakor je glasilo liberalne stranke javno ozna-

novati se predrznilo, ako bi se vest porotnikov ne bila vstopila pred ta strašni predor v postavi. (Prav res! in pripoznanje na desni, nemir na levi.) In, gospoda moja, kaj li se zgodi temu nasproti, zoper taka katilinarična bitja, ki cesarstvo glede npravnos in ljudskega kredita in davkovske zmožnosti uničujejo, kaj li se zgodi temu nasproti? Bo mar temu gospod minister prava s svojimi milijoni na pomoč priti zamogel?

Bo mar gospod minister prava s svojim 10 milijoni „glede na boljšo omiko“ edino sam v stanu ozdraviti to zlo? Gospod minister prava je zadnjič vendar pokazal pravo sredstvo — pač le zoper voljo svojo — pri kaznovanem govoru, ktereja je sprožil zoper duhovščino avstrijsko. Tu je omenil, kaj bi bila naša dolžnost: mi naj bi že šolsko mladino svarili pred tem novim gospodarstvom, naj bi jo svarili pred zvijačnostjo teh borznih goljufov, pa ne da bi bil pri tem premislil, da po novi šolski postavi narodno gospodarstvo ne spada med one predmete, ktere ima duhovnik razlagati; kajti razen veronauka je pač vsak drugi predmet neodvisen — tako je ukazano — od vpljiva cerkvenega. Pa čeravno to pripoznajo, da tu zamore tudi cerkev s svojo božjo močjo in s svojim bogatim zakladom pripomočkov milosti strast človeka znotraj vezati in bi jo vezati morala, kako se pa s to ustanovo pri nas ravna?

Kaj doživimo? Spoznamo, da pri vseh prostostih, ki zdaj v Avstriji veljajo vsaj po imenu, ima tudi cerkev svoje prostosti v tem obziru, da če beremo zdaj gospodujoče in merodajno časnikarstvo, moramo reči, da je cerkev v pravem pomenu besede prosta (za vsakega, da jo sme žaliti). (Nemir). Gospoda moja! Saj morajo tudi zgoraj čutiti, da se je

grozno veliko nezadovoljnosti pri narodih po Avstriji nakopičilo. Zato skušajo odpirati zadržnice in ta notranji srd narodov odpeljati naravnost na cerkveno avtoriteto (dobro! na desni), in mislijo, da je s tem ljudstvo zadovoljno, če se zabava počasniki ali ploska v kakem razuzdanem gledišči. (Nemir na levi, pohvala na desni).

Pač se nam bo reklo, da mora tu minister nauka pomagati ter nadomestiti cerkveni vpliv. Toda v tem obziru bom navedel avtoriteto, ktero gotovo gotovo gospodje vsi čislajo, ki slika znamenja vseh časov, tedaj tud sedanjega, in ki trdi, da brez vere ni mogoča nobena omika. Stari mojster nemške literature, Göthe namreč, govori v svojem spisu „Westöstlicher Divan“ s priprostim besedami tako-le:

„Pravi, edini — dobro zapomnite: edini — in najglobokejši predmet zgodovini svetá je prepir nevere z vero. Vse dóbe zgodovine sveta, v kterih vlada vera, so sijajne in srce povzdigajoče ter rodovitne za vrstnike in potomce. Vse dobe pa, v kterih nevera pičlo zmaga, zginejo potomcem.“ (Pohvala na desni).

Stavite v proračun za poduk še več milijonov, če se ne bo skušalo ohraniti vero ljudstvu in če se cerkvena avtoriteta podaja zasmešanju, boste z vso svojo krasoto sistema zginili — to razsodbo vam je govoril Göthe. (Pohvala na desni).

Politični pregled.

V Ljubljani 18. decembra.

Avstrijske dežele.

Državni zbor je 16. t. m. rešil pri budgetni razpravi nasvetovane resolucije. Resolucija o vravnavi verskega zaklada se iz-

Podlistek.

Jezičnik,
ali Hitzinger v slovenskem slovstvu.

Spisal J. Marn. XII. Leto. V Ljubljani, 1874.

* Tihemu potoku podoben, ki rosi lepe senožeti in ravna polja, je delal Metelko — in reči bi se smelo, dela v slovenščini naslednik njegov J. Marn, profesor na gimnaziji ljubljanski, kajti nasnoval je poleg družega delovanja skoro na tihoma po „Učiteljskem Tovaršu“ vrlega Jezičnika že XII. tečaj. Koliko jezikoslovne tvarine hranijo le-ti tečaji v sebi! Vzlasti znamenit je bil poslednji l. 1871—73, v kterem se na tanko opisuje Metelko v slovenskem slovstvu ter pojasnjuje mnogotero vsa doba njegova. — Jeli so bili nekteri opisovati nam pesnike in sploh učenjake sloveče tako, da

človek velikrat ni znal, je li to, kar bere o njih, zgodovinsko ali samo izmišljeno, bodi si v hvalo ali v grajo. Po sadu se drevo spozna. Jezičniku gre v tem oziru zasluga, da je kazati jel, kako naj se domoljubi naši opisujejo po njih lastnih delih. Prav tako je zvesto po dobah v XXIV razstavi pokazal letos, kolike pomembe je v slovenskem slovstvu ranjki Peter Hitzinger (Znojemski, Podlipski), kteri se bode v nekterih iztisih v kratkem dobival tudi pri bukvarjih. Kakor pisatelj — je bridko presunilo tudi nas to, da marljivi in sloveči domoljub na grobnici svoji nima nobenega spominka. Po naši misli naj bi častita duhovščina z dekanom postojnskim nemudoma sprožila v ta namen biro, in kmalo bode narejen z združeno močjo pristojen spominek.

Kakor je o Metelku ponatisnil lani „Slovenec“ nektare odstavke; tako naj v pregled ponatisne letos o Hitzingerju vsaj večidel razstavek poslednji, ki se glasi tako-le:

„Novice“ naznanjeva je prerano smrt Hitzingerjevo v l. 36 pristavljajo: „Nje, ki bodo v rokah imeli njegovo zapuščino, lepo prosimo, naj dobro pazijo na rokopise, ki bi se utegnili najti med njegovimi papirji, ter naj je, če le mogoče, naklonijo slovenski Matici, kteri je bil ranjki odbornik itd.“ — Namenivši se pisati nekoliko o ranjkega slovstveni delavnosti — poprašam sestre njegove po spričalih bratovih ali kteri književni zapustnini; toda poleg spričeval prinese mi izmed rokopisov pokazat le kosec molitvene po cerkvenem letu prav vgodno vravnane knjige in kosec pripovedi iz časov cesarja Marka Avrelia, ktero je poleg nemščine H. Geigerja poslovenil Peter Hitzinger z naslovom: Lidija.

Ker sem nekdanji kaplan horjulski pri ranjke bil časih v Podlipi, pa tudi pozneje v Postojni, in sem vedel, kako skrbno si je zaznamnjeval znamenitosti, kar jih je kje opazil ali čital, poprašam sestro, kamo so prešli ostanki in drugi spiski; odgovorila mi je

roči verskemu odseku; resol. Fischera, da bi se državna podpora duhovnikom dajala po dogovoru s škofijstvi, se dene na stran, ker odsek ni stavil nobenega predloga! Resolucija Pflügelna, 20.000 dovoliti za prenovljenje škofske cerkve v Solnogradu se zavrže, ravno tako tudi res. Poslanca Cienciale o utrakvističnem podučevanju na učiteljskih pripravnicah na Šlezijem. Res. Steudeia o odpravi vžitinskega davka za nekatere reči, zlasti za drva in drugo kurjavo, se sprejme. Res. Heinricha, bolj skrbno izdelovati smodke, se zavrže. Res. Schöffelna o pregledu gozdarske postave se sprejme, o vinogradom škodljivi „Plujloxera“ pa zavrže. Res. Doblhoffa o izrečji kulturnih tehnikarjev za izboljšanje kmetijstva se sprejme. Res. Herbsta, da naj vlada v prihodnjem budgetu naznani, za koliko čistih dohodkov pri železnicah dobra stoji, in da naj se brezplačne vozne karte na takih železnicah le redko dovoljuje, se sprejme. Res. Brestelnova o podpori nekaterih zemljiščinih zakladov in da naj vlada na Kranjskem tudi priklado k posrednim davkom zviša na 20%, se sprejme. Zoper njo so glasovali Kranjski poslanci, Poljaki in desno središče. Dežman je ugovarjal, da s to resolucijo hoče vlada nekako sekvestrirati dohodke deželnega zaklada in da se zdi, kakor da bi si državni zbor hotel prisvojiti pravico dovoljevati davke v deželnih zadevah. Resol. Koppa, da naj bode vlada pri izdatkih za skupne potrebe varčnina, se sprejme. Peticija okrajnih sodnikov za povikšanje plače se priporoči ministerstvu prava, ravno tako peticija o pomnoženju sodnijskih vradnikov na Gališkem. Konečno se sprejmejo postava o premembi konzularnih sodnij v Egiptu in delniška postava v drugem in tretjem branji. Jutri bode zbornica menda začasno sklenila svoje delovanje. — Napredovalni klub je sklenil glasovati za to, da se volitve zgornje-avstrijskega velikega posestva ne potrdijo, središnji klub pa, da naj se potrdijo.

Vnanje države.

V Nemškem državnem zboru so se 16. t. m. zgovarjali o zaporu poslanca Majunketa. Predlog Beckerjev, da se prestopi na dnevni red in predlog Sonnemannov, da se naj Majunke iz zapora izpusti, je bil zavržen, pač pa je bila sprejeta resolucija, da čast zbornice tirja postave tako tolmačiti ali prenarediti, da ne bode več mogoče državnih poslancev zapirati. Telegrafčno se iz Berolina poroča, da Majunke iz zapora ni izpuščen.

„Vzeli so jih g. c. kr. predstojnik A. Globočnik, dali za nje 40 gld. v zapustnino, ter poslali jih g. K. Dežmanu, varhu muzejskemu v Ljubljano“. Poslal sem jo k poslednjemu gospodu dvakrat, naj blagovoli Hitzingerjeve rokopise le samo pokazati, da se omenijo v pričujočem opisovanju; pa odgovoril je prvikrat: „Bom že jaz sam poslal mu jih;“ in drugikrat: „Ako jih imeti hoče, naj pride po nje sam!“ Žal mi je, da toraj o njih poročati ne morem.

Iz dosedanjega opisovanja, ktero je dokaj zvesto kazalo njegovega književnega delovanja, vidi vsakdo, kako verno je spremljeval Hitzinger naše slovstvo vsa leta od 1829, kar je jel pečati se z njim, in vzlasti od 1843, kar je sam delovati jel na polji narodnem. Ni mu odšla skoro nobena bolj pomenljiva prikazen slovstvena skozi 25 let. Domoljubno je bilo njegovo pero, in

„Res da čerka le morí,
Da le duh duha živí;

Arnimova pravda je po 6 dnevni obravnavi končana. Zadnji dan so se podajali državni pravdnik in grofovi zagovorniki, ki so iz raznih stališč dokazovali, da Arnimov pregrešek se ima razsoditi disciplinarno, nikakor pa ne sodnijsko. Razsodba se bode razglasila jutri in splošno mnenje je, da bode grof oproščen. Če se nasprotno zgodi, pravi Reform, bode to izjemna razsodba, kakor je sploh vsa obravnavna bila izjemna.

Francoski prezident Mac Mahon je od ruskega cara dobil red sv. Andreja, ktere ga mu je knez Orloff 15. t. m. izročil.

Izvirni dopisi.

Iz Dolenjskega, 26. decembra. (Učiteljski shod v Št. Jerneju). Omenili ste že parkrat v „Slovenu“ shoda trinajstovice dolenjskih učiteljev v Št. Jerneju. Res je že poteklo precej Krke memo omenjene fare, kar so ondi zborovali gospodje učitelji pod predsedništvom okrajnega nadzornika gosp. Wurnerja; zato je že pač malo pozno, da še le sedaj tudi jaz nekoliko spregovorim o tem zboru ali shodu. Storit hočem to vendar-le zato, ker se bode ravno iz teh vrstic marsikaj „lepega“ pokazalo gledé šole na podlagi nove postave in glede učiteljev samih.

Čemu so pač tako pogoste konference naših učiteljev v blaženi eri novih šolskih postav? Pameten človek bi si moral misliti: zato, da se učitelji pogovore in posvetujejo, kakó bi se deca laglje podučevala v potrebnih rečeh, s kterimi pomočki bi se jej laglje bistril um, blažilo srce itd. — vsaj se trobi v eno mer, da je le to namen novih šolskih postav.

Glejmo, kako se je skušalo to doseči v Šent. Jerneju!

Gospod nadzornik, učena glava, (to vé vsakdo, ki je imel srečo poslušati ga na gimnaziji) je razkladal zbranim gospodom človeško oko — oko, pravim, jim je razkladal! in to menda jako učeno, kakor v zadnji šoli zgornje gimnazije ali še bolj! — Ko sem prvič čul to novico, je skoraj nisem mogel verjeti, a zagotavljal mi je nek gospod precej časa pozneje, da je oko še „namalano“ na tabli, torej mora biti pač resnično. —

Gospod nadzornik, kaj ste hoteli s tem pač doseči? Učitelje podučiti, kako naj otrokom razjasnujejo „oko“, jim praviti prav po „optiki“, kako pride, da vidimo itd.? Mogoče. Ali prašam vas dalje: Je-li to potrebno? ne, je-li pametno? Mislite li, da imajo učitelji po kmetih v podobi 7 do 12 ali 14 letnih fantekov in deklic

pred seboj izobražene osmošolce, podkovane potrebnimi predvedami o elipsi itd., da jih bodo umeli, kadar jim bodo učeno razlagali „oko“? Kdor to misli, ne vé, kaj misli! Naša misel pa je ta, da je dosti, ako opomni učitelj otroke le s priprostimi besedami, kako čudovito je ljubi Bog ustvaril človeško oko, da vidi vse reči, ki pridejo predenj; da jih opominja ravno zaradi tega k hvaležnosti in ljubezni do Njega, ki je ustvaril ljubo solnčice, lepo luno, svitle zvezde in toliko krasnih reči na zemlji ter nam tudi dal, da jih moremo videti in se jih veseliti; da jim reče, kako nesrečen je slepec, ki nima tega daru in enako. — Ako jim govori kaj družega, bodo nekteri pazlivši debelo gledali in zijali, drugi pa se ščipali in pogovarjali. Ne bi bil mislil, da vi gospod tega ne veste, da imate otroke za tako učene!

Pa kaj sem rekel? da imate otroke za tako učene? — Ni prav, da imate učitelje za tako učene, bi Vam bil moral reči. Kaj mislite, koliko jih je bilo izmed ovih trinajst gospodov, ki so vas umeli? Ako premislite, koliko so študirali, si bode pač lahko odgovorili sami, — in meni ni treba! Posnamete lahko tudi iz tega, ako Vam povem, kako mikavno jim je bilo vaše učeno predavanje. Čujtel! Jeden omenjenih učiteljev je jako spreten v risanju karikatur — tako ti zadene človeka, da ga precej spoznaš. Iglejte, vaše risanje na tabli je jelo šegačkati tudi njegove umetne prste, hajdi, mesto krede svinčnik, mesto table papir in brzo je namalana glava g. dr. Zarnika, ki roma potem (pod klopjo ali pod mizo ne vem) iz roke v roko ukaželjnih učiteljev: tiho smejanje spremlja in pozdravlja namalano glavo, češ, glej dr. Zarnik, tako smo se znosili nad teboj, ker si zoper nas govoril v deželnem zboru. To je bila pazljivost vaših tedanjih sluhateljev pri učeni razpravi o „očesu“ — je-li vi niste zapazili? Mislim, da ste to vedeli vi ravno tako dobro in še bolje takrat, nego smo mi drugi zvedeli pozneje. Kaj, bi se prašal človek, kaj vas je pa napeljalo, da ste učitelje dolgočasili s svojim razlaganjem? Morda zato, ker družega povedati niste vedeli? ali ste hoteli le razkazovati svojo učenost ter tem potom pri učiteljih pridobiti si občudovanje — dalje strmeče spoštovanje? Mi vemo, vi veste še laglje: velikokrat se kaj pove: ut aliquid dixisse videatur.

Kaj pa učitelji, kaj so pač važnega sklenili? Jaz družega posebnega ne vem, nego to, da jim je plača še veliko premajhna: še dve sto goldinarjev hočejo imeti — pa orgljati ne več! Če ima sedaj že 200 za orgljanje (vsaj

Kot telo pa duši služi,
Tak se čerka z duhom druží“ — to je po njegovem spevu bilo mu geslo ali to vsaj je znak vsega njegovega književnega dejanja. Kar je bilo brez duha, zjezalo ga je vselej; kar pa je imelo svoj razlog ali razum, pokrotilo ga je koj. Cerkev in država, država in cerkev — to se je oboje primerno strinjalo v njegovem spisovanju. Nikdo sicer nima spretnosti do vsega; a Znojemski se je z dokaj dobrim vspehom o vedah in umetnijah ponašal vsestransko v vezani ter nevezani besedi.

V vezani besedi n. pr. kako je spreminjal merilo, igral se zrimo, v asonanci in aliteraciji, s pripevkom, v trioletu, stancih, decimah, v distihu! Gojil je pesništvo narodno in umetno, cerkveno in posvetno, ter skladal n. pr. pesmi, ode, himne, sonete; elegija, glosa, gazela, kancana, kantata se nahaja v poeziji njegovi; izpušchal je puščice ali sršene, koval napise, stikal pregovore, krožil dobrovoljke; popeval

v pravljicah in pripovedkah, legende in seljanke, balade in romance. Zložil je pesem do 167, nekaj izvirnih, nekaj pretolmačenih, nekaj popravljenih ali vravnanih. Pel je rad, kar razodeva vzlasti dobrega duha, o presv. Trojici, o Jezusu v sv. Rešnjem Telesu, o sv. Duhu; o Mariji, Materi Božji sami priobčil je kaci 27 spevov. Popeval je o Sloveniji, kje živi, o mirni njeni zmagi, o dobi slovanski. Pošiljal je pesmice v časnike o raznih prilikah, za posamne stanove; ni ga bilo skoraj godovanja, da bi ga on preslavljal ne bil.

V nevezani besedi je o cerkveni vedi in umetnji pisaril največ stvari polemične v brambo veri in cerkvi nasproti drugovercem, o poganstvu in krščanstvu, zgodovini in pravu cerkvenem, o svetnikih, škofih, misijonarjih, cerkvah starih in novih; o cerkveni zidarji, o podobah, glasbi, zvonilu, petji; o katekizmu, blagoslovih, bratovščinah, duhovnih vajah itd. O petji narodnem posebej in v ljudski šoli, o pesnikih in pesmaricah; o šolah deških in

nekteri, ki dobivajo plačo v kolekturi, imajo toliko), mu ni po volji, a sedaj še ne more živeti, a brez orgljanja bi pa z isto plačo živel lahko in veselo kakor tica pod nebom? Zakaj pač? od kod pozneje manjše potrebe? Morda od tod, ker bi potem marsikdo izmed teh gospodov bolj brezskrbno kupice praznil? kajti sedaj ima vendar še nekaj strah, da bi ga vtegnili morda zjutraj lasje boleti, da bi torej malo težko orgljal.

Ali pa morda mislijo, da ima naš dolenski kmet preveč denarja, da naj se mu tedaj še bolj pušča s posebno plačo za orgljanca in po vrhu še z novo doklado do 200 gl. za vsacega učitelja? — Prav tako, učitelji! Sedaj otroci ne morejo v šolo, česar ste sami dobro prepričani, ker nimajo črevljev, nimajo druge obleke; ako pa vi kmetu še nekoliko več krajcarjev izmuznete iz žepa, potem ne bode več te nadloge: vsak fantek bode imel dva para dobrih črevljičkov, vsaka deklica po tri pare čizem in po vrhu še druge trdne in gorke obleke, da bode veselje. Moj Bog, že sedaj je tako velika priklada na davkih zaradi šol — pa se le še več zahteva! Kje je usmiljenje? Pokazal sem čitateljem nekoliko šent-jernejški shod učiteljev: kaj se da brati iz njega, ve čitatelj sam. Jaz le prašam: nam bodo morda res taki zbori pomagali? spravili šole na višo stopinjo? nikdar ne! Namen jim je le, učitelje vedno bolj pridobivati za vladajoči liberalizem, nemškutarizem in če hočete (vsaj nekteri gospodje želé) prusizem.

Zvedel sem tudi iz Kostanjevice še nekaj o gosp. nadzorniku Wurnerju, namreč to, kako veliko usmiljenja ima do malih. Pretečeno šolsko leto ga ni bilo nič obiskat ove šole do zadnjega dneva, ko je bila že preskušnja. Prisopihal jo je gospod ob enajstih. Skušnja se je pričela ob 9. uri, ob 8. je bila sv. maša; nekteri otroci so šli gotovo že ob 6.— $\frac{1}{2}$ 7, z doma — pa veste, koliko časa jih je milosrdni gospod nadzornik držal v vročej šolske sobi? — Do dveh! reci do dveh popoldne. Devet ur in še več so morali biti brez jedi, nekteri otroci pri 7, smih letih! Gospod nadzornik, menda ste zopet mislili, da imate pred saboj odrasene osmošolce?

Z goriških hribov, 15. decembra. (O dr. Razlagu.) V novjšem času je začel dr. Razlag v praškem listu „Nation“, ktere ga boje vlada podpira, svoje lamentacije peti, in po narodnjakih — natražnjakih in radikalcih — s cepcem vdrihati. Vljudnemu možu, kakoršen je dr. Razlag, pač zadnje delo ne pristuje.

dekliških, obrtnijskih, nižjih in srednjih. Kolikanj spisov je sestavil iz zgodovine posvetne, stare in nove, o koledarstvu, o zemlji, mestih, krajih, možeh! Kako rad je preslavljal možake svete in domojubne, ki so n. pr. sv. Hieronim, sv. Pavlin, ss. Hermagora in Fortunat, ss. Ciril in Metod; Herberstein, Hren, Valvazor, Vočnik, Knobleher, Baraga; Pij IX., Anton Alojzij. Frančišek Jožef. Koliko je pisaril o Tržiču, Idriji, Postojni, Pivki, Trstu, Emoni, Ljubljani, Krajni in Sloveniji!

Dokaj znameniti so njegovi sestavki jezikoslovni o slovenščini novi in stari, o pravopisji in blagoglasji, kovanji novih besed, o kerstnih in lastnih imenih, o pismih, opravičnih nekdanjih spominkih, o slovenščini v šolah, vradnijah, postavah, pri vojcah; o književnem jeziku vseslovanskem.

Tako se je vbadal in vpiral v samotni Znojemski neutrudno za cerkev in državo, za dom in narod — mnogo let v dragi — Podlipiski. Ujedal se je čestokrat nad učenjaki po mestih,

Ako bi hoteli verjeti njegovim člankom, je na Slovenskem vse gnjilo. Samo Razlagov „ego“ plava nad kaosom; pa ubogi mož mu do sedaj ni mogel novega življenja navdihniti. Razlag vedno kvasi o napredni slovanski stranki, kot bodoči spasiteljici tlačnih narodov, pa programa nam še ni povedal. Razlag sam je — ladija brez krmilnika, katero gonijo vetrovi, kamor hočejo.

Pred dvema letoma še je imel dr. Razlag mnogo simpatij na Goriškem. Vsim ognjenim narodnjakom je bil tačas Razlag — program! Posebno ga je mlajša duhovščina čestila, ker je menila, da vidi v njem svoje nazore vtelesene. Prepričana je bila, da bode postal slovenski Oconnell, kateri bode navdušeno povzdigoval svoj glas in pogumno deloval za svobodo katoliške cerkve in za svobodnejše politične institucije v državi. To je bilo posebno oni čas, ko je „Noviška“ stranka premalo odvažno proti vladnemu sistemu postopala, in tiste duhovnike, nepoznavša njihovih domoljubnih in ljudomilnih idej — z vulgarnimi liberalci pitala.

Pa Razlagovi častilci so se varali; luske jim je iz oči sam iztrebil. Dolgo dolgo sicer so ga še zagovarjali, ko so ga bili vsi slov. listi obsodili, ker so zaupali njegovi poštenosti in so mislili, da še ni razodel svojih namér.

Njegovo nerazumljivo vedenje v državnem in letos tudi v deželnem zboru v Ljubljani pobralo mu je zaupanje. Posebno mu ne moremo odpustiti njegovega govora za cerkvenopolitične zakone! Razlag se je ponašal s tem, da je katolik iz prepričanja in naprednjak, pa tačas se nam je pokazal — jožefinca.

Je li ta naprednjak, ki rakovo leze v šolo k cesarju Jožefu? Je li ta svobodnjak, ki cerkev in duhovščino v spono vsemogočne države vklepa? Je li ta katolik, kateri državi priznava oblast v cerkvenih zadevah samovoljno odločevati?

Kronawetter bi nam bil pač ljubši, kakor taki katoliški naprednjaki! Cerkev hoče svobodo, in je potrebuje; če jej jo kratijo, mora imeti boj! Ali Dioklecijani, ali Konstantini!

S Preširnom mora sedaj z žalostjo reči slovenski narod: „Vervat' v tebe moč mi ni, Kakor sem verval prejšne dni“ — pa vendar še upamo, da Razlag ne bode zatajil svoje preteklosti! Convertere!

Z goriških hribov, 15. decembra. (To so nasledki!) Številka 50. „Glasa“ nas je z dopisom s Krasa osupnila. Sežansko glavarstvo je duhovnikom za celo leto sv. maše po $5\frac{1}{2}$ krajcarjev zarajtalo in z davkom obložilo.

na pr. dohtarji — češ, pri viru — pri knjigarnah — v službah — kolikanj bi spisali lahko narodu v smislu domoljubnem, kajti dolžnost je velika. Treba mu je bilo o spisovanji zdaj te knjige, zdaj une listine, zdaj kake letnice ali kakega imena, in poskočil je časih ter hitel po noči, v grdem vremenu, brez denarja v ta namen v Idrijo, Ljubljano, Cerknico, Zatičino itd. — Ko v takem opravilu hiti nekda iz Podlipe, zgubi edini svoj peták, in ko v Ljubljani pri součencu ne dobi postelje, prenoči zunaj na Mirji, koder se nebo razpenjalo je nad njim, grad mu je bil brez vratarja, srebernina rosa, zlatnina čista zarja; sploh vkvarjal se je osodi pevca, komur sreča vedno laže, kateri po besedah Prešernovih živi, umrje brez denarja.

Milo, premilo pa se mi je storilo, kedar sem popotnik na tolikanj slovečega moža grobu tihotnem v Postojni, kjer črne ga zemlje pokriva odeja, medleti videl le neko grmičevje — brez vsakterega dostojnega spominka. Sicer

Ker so pa nekteri duhovniki temu ugovarjali, češ, da so darila za sv. maše le miloščina, zahtevajo gospodje iz c. k. uradnije od njih — libellum missarum, t. j. bukvice, v ktere zapisujejo mašne štipendije in zaznamujejo dneve, o katerih so sv. maše opravili.

Je li mogoče misliti si večo predrznost uradnih birokratov? Tedaj tako daleč smo že prišli, da ne bodo še privatne listine duhovnov proste vladnega nadzorovanja? In to je liberalno; vsaj tako nam pripovedujejo avgurji modernega liberalizma! In tako zvišujejo duhovnom plačo! — Deloma pa se častiti duhovščini — ne trdimo, ravno kraški — prav godi. Kdor priznava vladi pravico, kompetentno soditi o njegovem vedenji — vide Stremajerjeve roše — mora biti tudi zadovoljen, če ga vlada v njegovem življenji nadzoruje! Vlada zna dobro podeljene jej pravice do zadnje konsekvencije tirati. Približal se je menda čas, da bodo duhovniki dobivali od glavarstev temata in obrazce za izdelovanje cerkvenih govorov!

„Cveti, cveti — jožefinski rožmarin!“ Modus vivendi mu lepo priliva. Kakor pajk okoli svojega plena, prede jožefinstvo okrog duhovščine svoje mreže. Ali bodo hoteli duhovni njemu na ljubo postati v dobi svobode — državni sužnji? „Licht, mehr Licht!“

Domače novice.

Ljubljana, 17. decembra.

(Slovensko gledišče.) Jutri bomo slišali in videli prvokrat „Zakotnega pisača“, veselo igro v 4 dejanjih. Kakor slišimo, je igra neki prav dobra. Nadjamo pa se, da nam bo vodstvo podalo v letošnji igralni dobi tudi kaj izvirnih iger in to že zaradi tega, ker nam naši nasprotniki vedno očitajo, da nimamo nič izvirnega in pitamo občinstvo le s prevodi nemških iger.

— Duhovske spremembe. Za faro Ledine je prezentiran: č. g. Mavricij Goslar, lokalist Podlipo; za faro Slavino č. g. Janez Globočnik v Poljanah pri Loki; in za faro Breznico: č. gosp. Janez Kramar, duh. pom. v Cerkljah.

V krški škofiji: Za spiritvala v semenišču postavljen je č. g. Jož. Viduc, dozda kaplan v mestni fari sv. Ila; na njegovo mesto stopil je č. g. A. Müller, ki je začasno bival na vseučilišču v Inomostu. — Umrli so č. gg. Rud. Gussenbauer, častni kanonik, dekan in mestni župnik v Volsbergu v noči od 29.—30. nov. Dollinger Alfonz, benediktinec in bivši pro-

si je Peter Hitzinger (Podlipiski, Znojemski) v spisih svojih dokaj slaven spominek postavil sam; vendar — narod, kateri slavnih mož svojih ne slavi, da se mu rodijo, vreden ni. — Zdi se mi toraj, da prvo skrb ima pač Postojna, drugo Tržič, tretjo Matica slovenska, četrto narod slovenski sploh, da vrli farman in dekan, sloveči rojak, marljivi pisatelj, domoljubni učenjak ne ostane brez poslavljenja narodnega, brez dostojnega vnanjega spominka. Doslej pa, mili Bože! je žalostna istina še, da, vrli Peter! tudi le

Ena se tebi je želja spolnila:

V zemlji domači da truplo leži.

V zemlji slovenski, v predragi deželi,

Ki si jo ljubil presrečno ves čas;

V kateri očetje so naši sloveli,

Ktera zdaj ima grob komaj za nas!

fesor bogoslovja, dné 7. dec.; Jož. Schweighart, dekan in mestni župnik pri sv. Andreju v labodski dolini, dné 7. dec. („K. Bl.“)

— Postne pridige v Gorici so navadno imeli nalašč za to iz bližnje Italije poklicani pridigarji. C. k. namestništvo pa sklicevaje se na § 2. postave 7. maja t. l. in na neko ministersko določilo naznanja, da neavstrijski duhovni se ne smejo jemati za postne pridigarje.

Poslano.

Javna zahvala.

Podpisani odbor si šteje v svojo dolžnost da vsem sodelavcem pri dobrodelni besedi 13. t. m. posebno: vojaški godbi c. k. pešpolka Sachsen-Meiningen, slavnemu pevskega zboru narodne čitalnice in gosp. pevovodju Stöckl-u, gospodičnam pl. Neugebauerjevi in M. Hohnovi, gospodom Nollu in Valenti, potem vsim gospem, gospodičnam in gospodom, ki so pri živih podobah sodelovati blagovolili, posebno pa tudi gosp. aranžerom teh podob Ivan Franke-u in Kunibert Dreniku, konečno tudi gosp. Hugo Turku kot blagajniku svojo priserčno hvalo javno izreči.

Zahvaliti se imamo pa tudi pred vsem onim častitim g. ospem in gospodičnam, ki so nevtrudljivo izdelale obleko za revne šolarčke, in pekarskim mojstrom, ki so štruce darovali.

V Ljubljani 16. decembra 1874.

Društveni odbor.

Eksekutivne dražbe.

22. dec. 3. Kat. Marč-eve s Slapa (50 gl.), — 3. Fr. Terbižan-ove iz Goč obe v Vipavi. — 3. Jan. Sever-jevo iz Studenca (2173 gl.) v Senožečah. — 3. Baz. Hernjak-ovo iz Braševce (1200 gl.), — 3. Mat. Vajnik-ovo iz Radož (1785 gl.), obe v Metliki. — 3. Ant. Pirman-ovo iz Poverš (1983 gl.), — 3. Jan. Zaveršnik-ovo iz Zakale (405 gl.), obe v Krškem. — 3. Jak. Gerbec-ovo iz Vrbice (1100 gl.), — 3. Hel. Štefančič-ovo iz Jablanice (500 gl.), — 3. Jož. Serpan-ovo iz Spodnjega Semon (1900 gl.), — 3. Fr. Gril-ovo iz Spod. Semon (1100 gl.), vse v Bistrici. — 3. Jož. Prešern-ovo iz Semiča (833 gl.), — 3. Stefan Ivec-ovo iz Malin (1040 gl.), obe v Metliki. — 3. Jer. Hreščak-ovo iz Sinadola (302 gl.), — 3. Martin Šantel novo iz Št. Mihela (841 gl.), obe v Senožečah. — 3. Lize Jerovč-eve (1924 gl.) v Krškem. — 3. Jozefe Vilhar-jeve iz Kalca (2620 gl.) v Vipavi. — 3. Matevž Jenko-ta iz Voklega (595 gl.) v Kranju. — 2. Fr. Pšenica-vo iz Kor. Bele (4470 gl.) v Kranjski gori. — 2. Jan. Weitz-ovo iz Gorič (2535 gl.) v Senožečah. — 2. Fr. Slabe-tovo iz Goveka (1560 gl.) v Idriji. — 2. Ignac Svetec-ovo iz Moravč (3000 gl.) na Brdu. — 2. Janez Mervar-jevo iz Preske v Trebnjem. — 2. Mat. Jurkovič-ovo iz Hriba (620 gl.), — 2. Mat. Hönigmann-ovo iz Starega Loga (720 gl.), obe v Kočevji. — 2. Ana Kiti-aro-ve (5322 gl.) v Litiji. — 2. Matija Kuster-jevo iz Viševka (2820 gl.) v Kranju. — 2. Ant. Trast-ovo iz Podbrega v Vipavi. — 3. Kat. Jagodnik-ove iz Trnovega v Bistrici. — 2. Jože Dekleva-vo iz Landola (400 gl.), — 2. Kat. Premru-tove iz Razdertega (580 gl.), obe v Senožečah. — 2. Jan. Česar-ovo v Ribnici. — 1. Mat. Bukovac-ovo (600 gl.) v Kočevji.

24. dec. 3. Ant. Hrovat-ovo iz Kočevja (5350 gl.) v Vel. Laščah. — 3. Jož. Skubič-ovo iz Polie (1400 gl.) v Zatični. — 3. Jur. Jurajevič-ovo iz Okljuk (2226 gl.) v Krškem. — 2. J. Oswald-ovo iz Seče (1200 gl.), — 2. Jur. Lipovec-ovo iz Seče (1525 gl.), obe v Kočevji. — 2. Lukež Gorjanč-ovo iz Hrenovce (1423 gl.) v Senožečah. — 2. Janez Ban-ovo iz Stare vasi (3480 gl.) v Mokronogu. — 2. And. Švigelj-novo iz Spod. vasi (1141 gl.) v Planini.

Telegrafične denarne cene

18. decembra.

Papirna renta 69.90. — Srebrna renta 74.85. — 1860letno državno posojilo 109.60. — Bankine akcije 999 — Kreditne akcije 237.50. — London 110.70. — Srebro 106.—. — Ces. kr. cekini —.—. — Napoleon 8.91 1/2.

Izdajatelj in za vredništvo odgovoren: F. Pevec.

Tržna cena preteklega tedna:

Mesta:	Mernik						
	Pšenice	Rži	Ječmena	Ovsa	Turšice	Ajde	Prosa
v Ljubljani	2.50	1.75	1.45	1.10	1.70	1.45	1.60
v Kranji	2.55	1.70	—	1.00	—	—	1.55
v Loki	2.60	1.70	—	1.00	—	1.50	1.60
v Novomestu	2.65	1.80	1.85	0.95	1.70	1.80	2.00
v Sodražici	2.80	—	1.65	1.00	1.90	—	1.60
v Mariboru	2.30	1.95	1.80	1.10	1.55	1.45	1.95
v Ptuj	2.25	1.75	1.50	0.95	1.70	1.20	1.50
v Celju	2.30	1.68	1.20	1.10	1.50	1.40	1.70
v Celovcu	2.34	2.13	1.40	1.00	1.35	—	—
v Trstu	2.64	—	1.92	—	1.94	—	—
v Zagrebu	2.00	1.60	1.40	—	1.50	—	—
v Sisku	—	—	—	—	—	—	—
v Varaždinu	2.54	1.60	1.50	0.95	1.22	1.10	1.00
na Dunaju	2.65	—	1.85	1.20	1.60	—	—
v Peštu	2.50	1.20	1.54	1.10	2.00	—	—
v Pragi	2.75	2.30	1.80	1.00	—	—	—
v Gradcu	2.35	2.07	1.40	1.14	1.53	—	—

Tržna cena:

Reči	v Ljubljani	v Novomestu	v Kranji	v Loki	v Sodražici	v Mariboru	v Celju	v Ptuj
Masla funt	0.53	0.50	—	0.50	0.50	—	—	—
Špeha „	0.36	—	—	—	0.36	0.38	0.40	0.38
Leče mernik	3.00	2.40	—	—	—	—	—	—
Krompirja „	1.20	1.15	—	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Pižola „	2.80	2.40	—	—	2.20	—	—	—
Sena cent	1.25	1.20	1.40	1.25	—	1.80	1.20	2.00
Sem. detelja „	—	—	—	—	—	—	—	—
Prešiči cent	21.0	22.0	—	—	—	—	—	—
Govedine funt	0.29	0.26	—	—	—	0.28	0.28	0.30
Teletine „	0.26	0.30	—	—	—	0.32	0.30	0.32
Jaje za 10 kr.	2 1/2	4	—	5	4	—	—	—

Vertec, časopis s podobami za slovensko mladost

nastopi z novim letom uže peti tečaj, odkar je začel izhajati, ter vabi vso slovensko mladino, stariše, prijatelje in vse prave rodoljube, da mu v obilnem številu z naročnino priskočijo na pomoč.

„Vertec“ stoji za vse leto samo 2 gl. 60 kr., a za pol leta 1 gl. 30 kr.

Naročnina se naprej plačuje ter se najhitreje in najceneje odpravi s poštami nakaznicami (Postanweisungen), ki se na vsaki pošti dobivajo po 5 kr.

Vredništvo „Vertec“.

(66—1) V špitalskih ulicah hiš. št. 273.

Podpisani priporoča p. i. občinstvu, zlasti visokočastiti duhovčini svojo zalogo

voščenih sveč

in voščenih svečkov (Wachsstöckel)

ter si bode prizadeval postreči z dobrim blagom in najnižjo ceno. Naročila iz vnanjih krajev se hitro in po volji gospodov naročnikov izvršujejo.

Oroslav Dolence,

svečar v Ljubljani

(64—4) v glediščnih ulicah hš. št. 40.

Podpisani si šteje v čast slavnemu občinstvu naznaniti, da je napravil v Ljubljani zalogo

prelepih z oljnatimi barvami tiskanih podob cerkvenega in svetnega pomena.

Podobe brez graje in napake v lesenih lepo pozlačenih okvirjih se prodajajo kolikor mogoče po nizki ceni. Ima podoba kako napako, ali če je bila na potu poškodovana, se vzame nazaj brez ugovora, ter se z drugo nadomesti, da se nam le v osmih dneh to naznani.

Podobe so vsakoršne velikosti, tedaj pripravne za cerkev, za nizke in visoke sobe. Zato jih priporočamo tudi kakor prav prilicne za božična in novoletna darila. — Da si zamorejo tudi manj premožni podobe omisliti, ne tirjamo vsega plačila na enkrat, ampak smo zadovoljni z mesečno plačo v osmih obrokih.

Zaloga podob je pri gosp. Ludoviku pl. Marchetti-ju, nasproti zvezdnega drevoreda v hiši banke „Slovenije“.

(67—1)

Ferdinand Rudl.

Jurij Dornik-ova zaloga olja v Trstu.

Pošilja se s poštanim povzetjem (Postnachnahme), s plačano colnino, vožnino (poštino), posodo in vsemi drugimi stroški, do vsake postaje avstrijsko-ogrske monarhije, od 25 funtov dalje. — Zapisniki cene se dobé zastonj in franko. (4—46)

V And. Schreyer-jevi

prodajalnici železnega in galanterijskega blaga in otročjih igrač v špitalskih ulicah je razen vseh sort železa v palicah vedno velika zaloga sledečih reči:

Kotli iz kotlovin (kufra), graško delo, se dajo vzditi.
Kotli iz železa vlitih, držé 20 do 100 bokalov; se dajo vzditi.
Vratca in raznji za-nje.
Ognjišča za prihranjenje kurjave (Sparherde), iz kositarja ali vlitiga železa.
Posode za kuho iz vlitiga železa, belo ali z jeklenim kositarjem zacinjene.
Kozice (ponve) in vse sorte kuhinjskega orodja.
Lampe za petrolej, svečniki, možnarji in gladniki (Bügeleisen).
Noži in vilice, štajarski in angleški izdelki.
Zlice in zajemalnice (šelje), iz kitajskega srebra, pakfonga, in z železom zacinjene.
Britve in škarje, prave angleške.
Nožiči za peresa, angleški, z 1 do 20 klin.
Albumi, listnice, smodčnice, lovske in popotne torbice in denarnice.
Podobe svetnikov za molitvene bukvice in v okvirih.
Rožni venci (patanoštri), križci in svetinje.
Posebno lepi nagrobni križi, krasno pozlačeni, od 6 do 50 gld.
Kositar za strehe, črni in pocinjeni železni kositar.
Mlinske žage iz angleškega vlitiga jekla.
Tesarske žage in mizarske žage.
Vsake sorte pile in praskalnice, kline za oble, vzdigači in vse drugo enako orodje za mizarje in tesarje.
Ključavnice za sobna vrata, za omare in škrinje itd. z vsem, kar gre zraven.
Ključke, vezila in zapahi.
Lopate, krampi, matike, sekire, gnojne vile, coklje.
Velika zaloga svečkov iz drota in žebeljev, žebic, zanetnikov, šravbov.

Za sv. Miklavža in božič: Največa zaloga otroških igrač od 2 kr. do 20 gld. na zbir, prodaja se na drobno, pa tudi na debelo trgovcem in kramarjem.

Naročila se izvršujejo po železnici, ali pa po pošttem povzetju, za dobro blago se daje poročilo.

S poštovanjem

(49—9) Andrej Schreyer.

Natisnili Blaznikovi dediči v Ljubljani.